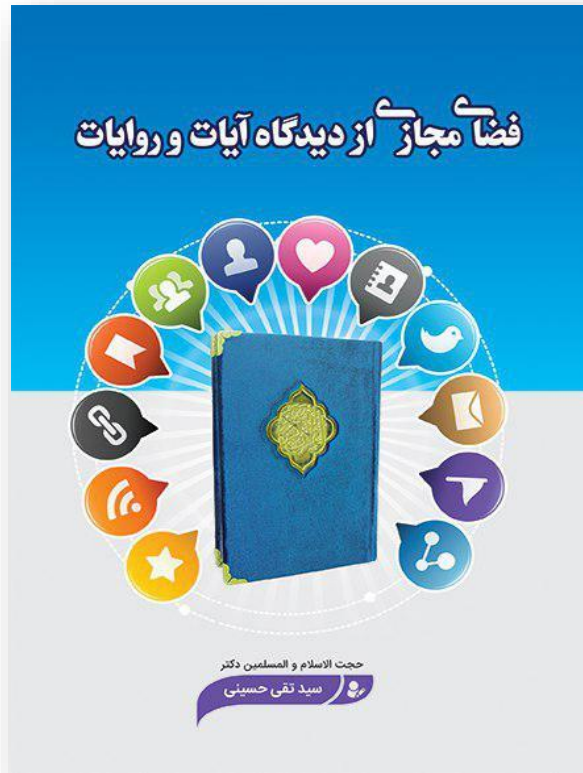

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

خلاصه کتاب

«فضای مجازی از دیدگاه آیات و روایات»

نویسنده: حجت الاسلام دکتر سید تقی حسینی

انتشارات فلق رایانه- (۱۷۱ صفحه)

خلاصه کننده: حکیمه عابدیان

نسرا استان اصفهان- ناحیه مقاومت بسیج دهقان

تابستان ۱۳۹۹

فهرست مطالب

مقدمه.....	۲
مفاهیم و کلیات.....	۲
عوامل افزایش دهنده آسیب های اجتماعی در فضای مجازی.....	۳
فصل اول - عوامل اخلاقی و آسیب های اجتماعی.....	۴
فصل دوم - عوامل اعتقادی و آسیبهای اجتماعی.....	۹
فصل سوم - عوامل سیاسی و آسیبهای اجتماعی.....	۱۱
فصل چهارم - عوامل اقتصادی و آسیب های اجتماعی.....	۱۲
موانع و راهکارها.....	۱۴
فصل اول - موانع و تهدیدات.....	۱۴
موانع داخلی.....	۱۴
موانع خارجی.....	۱۴
فصل دوم - راهکارهای مقابله با آسیب های اجتماعی.....	۱۴
راهکارهای مقابله با آسیب های اعتقادی ناشی از فضاهای مجازی.....	۱۵
راهکارهای مقابله با آسیب های اخلاقی ناشی از فضاهای مجازی.....	۱۵
راهکارهای مقابله با آسیب های سیاسی.....	۱۶
راهکارهای اقتصادی.....	۱۷
جمع بندی و نتیجه گیری.....	۱۸

مقدمه:

کتاب «فضای مجازی از دیدگاه آیات و روایات» نوشته حجت‌الاسلام و المسلمین سیدتقی حسینی، با نگاهی علمی و دینی به مقوله فضای مجازی و محاسن و آسیب‌ها و آینده این فضا نگاشته شده است. این کتاب در ۱۷۱ صفحه در سه بخش با عناوین ۱- مفاهیم و کلیات ۲- عوامل افزایش دهنده آسیب‌های اجتماعی در فضای مجازی ۳- موانع و راهکارها و هشت فصل می‌باشد که شامل سرفصل‌هایی همچون:

۱- کلیات ۲- مفهوم شناسی ۳- عوامل اخلاقی و آسیب‌های اجتماعی ۴- عوامل اعتقادی و آسیب‌های اجتماعی ۵- عوامل سیاسی و آسیب‌های اجتماعی ۶- عوامل اقتصادی و آسیب‌های اجتماعی ۷- موانع و تهدیدات ۸- راهکارهای مقابله با آسیب‌های اجتماعی است.

مفاهیم و کلیات

در بخشی از کتاب آمده است:

«فضای مجازی یکی از پدیده‌های نوظهور در مناسبات اجتماعی می‌باشد؛ فرصت‌ها و تهدیدهای حاصله و همچنین برخورداری از جذابیت و سهل‌الوصول بودن باعث شده است که شاهد تأثیرات فوق‌العاده این فضا بر روابط اجتماعی و شکل‌دهی نوعی سبک زندگی جدید باشیم. وجود چنین اهمیتی ما را بر آن داشت تا عنوانی تحت علل افزایش آسیب‌های اجتماعی ناشی از فضاهای مجازی، راهکارهای مقابله‌ای با تکیه بر آیات و روایات را فراروی خویش قرار دهیم. این مبحث بدان جهت مطرح شد که معلوم شود دلایل آیه‌ای و روایی افزایش آسیب‌های اجتماعی ناشی از این فضا کدام است و چگونه می‌توان به مقابله با آن پرداخت. به منظور پاسخگویی به این سؤال ما با تکیه بر روش توصیفی، تحلیلی مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای و انتخاب روش کیفی در تجزیه و تحلیل داده‌ها به پاسخگویی سوال فوق پرداخته‌ایم. با رجوع به منابع معتبر فقهی به ویژه آیات و روایات تلاش می‌کنیم تا مهم‌ترین علل افزایش آسیب‌های اجتماعی را در فضای مجازی کشف و شناسایی کنیم. همچنان که یافتن راهکارهای مقابله‌ای نیز در نگاه ما به طور جدی مدنظر بوده است.»

در این کتاب ابتدا مفاهیم امنیت، آسیب، آسیب‌های اجتماعی، فضای مجازی و مقابله، آشنا می‌شویم.

۱- امنیت: تعریف اصطلاحی امنیت، حالت و وضعیتی است که انسان بتواند با داشتن اعتقادی درست و عملی به آن، جهت رسیدن به کمال مطلوبش عمل نماید و ما معتقدیم این امنیت فقط در سایه اسلام و عمل به احکام نورانی آن به جهت حقانیت اسلام، حاصل می‌شود.

۲- آسیب: به هر فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده باشد، جرم محسوب می شود. (ماده ۲ قانون مجازات اسلامی) در این تعریف، آسیب دو صفت دارد: صفت اول این است که مخالف قانون باشد؛ و صفت دوم این است که برای آن فعل یا ترک فعل، مجازات تعیین شده باشد.

۳- آسیب های اجتماعی: آسیب اجتماعی به هر نوع عمل فردی با جمعی اطلاق می شود که در چارچوب اصول اخلاقی و قواعد عام عمل جمعی رسمی و غیررسمی جامعه محل فعالیت کنشگران قرار نمی گیرد و در نتیجه با منبع قانونی و یا قبح اخلاقی و اجتماعی روبرو می گردد. به همین دلیل، کج روان سعی دارند کجروپها خود را از دید ناظران قانون، اخلاق عمومی و نظم اجتماعی پنهان نمایند.

۴- فضای مجازی: واژه سایبر (cyber) واژه ای است برگرفته از لغت «cybernetes» به معنای سکاندار یا راهنما. این فضا در حقیقت فضایی تخیلی است که از اتصال رایانه هایی پدید آمده است که تمامی انسان ها، ماشین ها و منابع اطلاعاتی در جهان را به هم متصل کرده اند. این معنا به صورت تقریبی مشابه معنایی است که ما امروزه از کاربرد لفظ فضای مجازی در نظر داریم. «یک محیط الکترونیکی واقعی که ارتباطات انسانی به شیوه ای سریع، فراتر از مرزهای جغرافیایی و با ابزار خاص خود، در آن، زنده و مستقیم روی می دهد». قید «واقعی»، مانع از این است که تصور شود مجازی بودن این فضا به معنای غیرواقعی بودن آن است؛ چرا که در این فضا نیز همان ویژگیهای تعاملات انسانی در دنیای خارج وجود دارد.

۵- مقابله: مقابله عکس العملی است که یک موجود زنده در مقابل رفتار منفی نشان می دهد. اینکه چه عملی در حیات انسانی منفی است؛ بستگی به اعتقاد و باورهای یک فرد دارد. رفتارهای منفی برای یک انسان مذهبی متفاوت است با رفتارهای منفی برای یک انسان سکولار و غیر حساس نسبت به دین نتیجه این که عقیده و ارزش ها در مثبت بودن یا منفی بودن اعمال نقش اساسی را دارد.

عوامل افزایش دهنده آسیب های اجتماعی در فضای مجازی

فصل اول: عوامل اخلاقی و آسیب های اجتماعی

عوامل اخلاقی که به عنوان آسیب اجتماعی مطرح می شوند، بسیار متعدد هستند، از مخرب ترین عوامل اخلاقی که در فضای مجازی بیشتر بر آن تبلیغ می شود عواملی است که به دنبال از هم پاشیدن نظام خانواده هستند. این عوامل عبارتند از:

۱- عوامل اخلاق جنسی

اخلاق جنسی قسمتی از اخلاق به معنای عام است و شامل آن عده از عادات و ملکات و روش های بشری است که به غریزه جنسی بستگی دارد. حیای زن از مرد، غیرت ناموسی مرد، عفاف و وفاداری به همسر و... از ارزش های نظام خانواده به شمار می رود که عدم رعایت آن ایجاد آسیب می کند. حال اگر یک آسیب از زشت و قبیح بودن خارج شد و رویه یک فعل عادی به خود

گرفت که از افراد مختلف صادر شد، صفات روحی دچار مشکل تغییر ارزش شده اند و یکی از اهداف دشمن در تغییر فرهنگ، تغییر ارزش هاست. اگر ارزش تغییر کرد، کار دشمن به نتیجه دلخواه او رسیده است در حالی که خداوند در قرآن کریم می فرماید: «به مؤمنان بگو چشمهای خود را از نگاه به نامحرمان فرو گیرند و عفاف را رعایت کنند این برای آنان پاکیزه تر است خداوند از آنچه انجام می دهید آگاه است» (سوره نور آیه ۳۰ و ۳۱)

تغییر ارزش های نظام خانواده در فضای مجازی از منظر آیات و روایات

الف: ترویج خانواده های بی سامان و لجام گسیخته در مقابل ساختار خانواده

صحنه های مخرب اخلاق ناخواسته افکاری به مخاطب تلقین می کند که اخلاق منفی نسبت به همسر و فرزندان در ذهن به وجود می آید و ترویج پیوسته این افکار، کم کم در اختلافات خانوادگی خود را آشکار می کند و باعث بروز شکاف خانوادگی شده که خود منشأ بسیاری از آسیب های اجتماعی است. یکی از این آسیب ها سوء ظن به جای اعتماد و خوش بینی به برادران و خواهران دینی مسلمان است.

امام صادق (علیه السلام) در خصوص سوء ظن به برادران و خواهران مسلمان می فرماید: «هر گاه مؤمن نسبت به برادرش سوء ظن پیدا کند، ایمان از قلبش نابود می شود هم چنان که نمک در آب ذوب می شود». (مشکاة الأنوار فی غرر الاخبار ص ۳۱۹)

امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) برای درمان این دردی که متأسفانه گریبان بشر را گرفته راه حلی عالی و کاربردی ارائه فرموده اند: «اگر برادر مؤمن خود را بر بهترین چیزی که می توانی حمل کنی، حمل کن و کلامی که از برادرت می شنوی تا امکان حمل آن بر خوبی هست، حمل بر بدی نکن.» (الکافی ج ۲ ص ۳۶۲)

ب: عادی سازی خیانت همسران به یکدیگر

از امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) روایت شده است که فرموده اند: «کسی که پیراهنی از حیا و عفت پوشید، مردم نمی توانند عیوب او را ببینند» (حکمت ۲۱۴ نهج البلاغه) مفهوم نقیض آن این است که اگر لباس حیا بر تن نبود عیوب بی اعتمادی و اختلاف و... بین مردم ایجاد می شود.

شبکه های ماهواره ای و شبکه های اینترنتی و سیل عظیمی از DVD های فیلم های خارجی که بخش عمده آنها در مقوله زن و خانواده با ترویج فرهنگ بی حیایی و بی عفتی و عادی سازی مقوله خیانت و... در پی ترویج بی حیایی و بی عفتی است، سبب اختلافات فراوان و بی اعتمادی در زندگی مشترک می شود و کمترین آسیب آن طلاق های عاطفی است که کمتر خانواده ای است که دچار این آسیب نشده باشد.

ج: عادی جلوه دادن روابط جنسی دختر و پسر پیش از ازدواج

یکی از پدیده های شومی که از دستاوردهای فضای مجازی است ارتباط بین دختران و پسران قبل از ازدواج است این در حالی است که قرآن در دو جا یکی سوره مائده آیه ۵ و سوره نساء آیه ۲۵ زنان و مردان را از داشتن روابط دوستانه با جنس مخالف

برحذر داشته است و آن را مورد مذمت قرار داده است و آیه ۲۵ سوره نساء به مردان می گوید با دخترانی که روابط دوستی مخفیانه با دیگران داشته اند ازدواج نکنید... «آنان را با اجازه خانواده هایشان به همسری خود درآورید و مهرشان را به طور پسندیده به آنان بدهید، پاک دامن باشند و زنا کار ودوست گیران پنهانی نباشند.»

آمارهای نگران کننده ای از روابط نا صحیح دختران و پسران ارائه می گردد نشان می دهد فضای مجازی تا این حد می تواند انسان را به سقوط بکشاند و برای انسان جز شکم وشهوت هدف دیگری ترسیم نمی کند و او را به ورطه فساد و آلودگی و شهوت رانی سوق می دهد به طور مثال رشد ابتلا به ایدز از طریق روابط جنسی در ایران مسئله ای است که به شکل نگران کننده ای در حال پیشروی است و این نتیجه رواج دادن روابط آزاد از طریق فضای مجازی است که به صورت ماهرانه ای در ذهن جوانان می پروراند.

خطر این مسیر را مولای متقیان امیر المؤمنین (علیه السلام) هشدار می دهد که اگر احساسات زودگذر شعله ور شد، در این صورت مرگ عقل قطعی است «هر کس عاشق چیزی شد، عقلش را تاریک کرد، در آن صورت چشم دارد اما نمی بیند، گوش دارد اما نمی شنود» در این صورت عقل کار هدایتگری و روشنگری ندارد. زیرا نور خود را در اثر تاریکی نفس از دست داده است. (نهج البلاغه خ ۱۰۸ ص ۳۳۰)

د: ترویج فرهنگ همباشی به جای ازدواج

فضای مجازی روش زندگی طبیعی انسان ها را در معرض خطر قرار داده است و ازدواج را از چند جهت دچار آسیب نموده است. جهت اول تغییر روش ازدواج است که در گذشته دیدار دو نفر برای ازدواج با مدیریت بزرگان در چارچوب دین و اخلاق دینی بود و اکنون روشی بی حد و مرز که منجر به تصمیمی بی پایه و اساس با چیره شدن احساسات صورت می گیرد که یکی از دلایل بی ثبات بودن خانواده و متزلزل بودن آن است. جهت دیگر وجود آداب و رسوم مخرب و تنش زا بین زوجین و جامعه است. این آداب و رسوم از مراسم جشن های سنگین گرفته تا تشریفات مخرب و ویرانگر خرید جهیزیه باعث شده جوان سراغ ازدواج نرود یا آن را به تأخیر بیندازد. و جهت دیگر رواج پدیده شومی به نام ازدواج های سفید در دنیا از طریق فضای مجازی، عبارتی دیگر از هم باشی به جای ازدواج است که ثمرات تفکر لیبرال سکولار با به خدمت گیری فضای مجازی است.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: «ترسناکترین چیزی که بعد از خود برای امتم از آن بیمناکم، درآمد های حرام، شهوتهای پنهان و رباخواری است.» (النوادر للراوندی ص ۱۷-۱۸)

ه: عادی جلوه دادن سقط جنین برای دختران

اگر نگاهی به رشد سقط جنین نماییم، این موضوع را به روشنی خواهیم دید که روند نگران کننده ای در رشد آمار های سقط جنین به بهانه های مختلف وجود دارد به عنوان نمونه براساس تحقیقات مؤسسه Guttmacher از سال ۱۹۷۱ تا سال ۲۰۱۳، حدود ۵۰ میلیون سقط جنین فقط قانونی در آمریکا اتفاق افتاده است. کشور جمهوری اسلامی هم از این آفت بی نصیب نبوده است و اگر چه در مقایسه با دیگر کشور ها این آمار قابل مقایسه نیست اما نگران کننده است. و این در حالی است که خداوند در چند جای قرآن کریم برمذمت و ممنوعیت سقط جنین تأکید فرموده است.

۲- انزوا و افسردگی

ریشه های افسردگی متعدد هستند. برخی از این عوامل عبارتند از شکست عشق های مجازی، بیکاری، زندگی در تنهایی و سواسی و سوء ظن، عدم اعتماد به نفس، نداشتن دوستان لازم و با نشاط و نداشتن حس مسؤولیت که امروزه دنیای مجازی به وجود آورده است. در حقیقت نقش رسانه ها در ازدیاد و ترویج این عوامل در اجتماع انسانها بسیار اساسی و قوی و دقیق است. این امور در صورتی که ادامه پیدا کند، موجب خستگی های روحی شده و بخصوص به دلیل پوچ انگاری های مستمر، انسان را با سؤالاتی روبرو می کند که به شدت روح او را می آزارد و کم کم به افسردگی تبدیل می گردد.

اگر کسی دچار افسردگی شد، یکی از روش های اصلاح روحیه، ایجاد و تقویت حس مسؤولیت طلبی است. اسلام بر مسؤولیت داشتن در سن کودکی تا بزرگسالی تأکید فراوان دارد. امام باقر (علیه السلام) می فرماید: «بدترین والدین آنانند که کودک خود را لوس بار می آورند». (تاریخ یعقوبی ج ۳ ص ۵۳)

۳- بحران هویت

سلامت شخصیت در گرو سازگاری آدمی با محیط اجتماعی پیرامون و رعایت نرم های اجتماعی و نیز تفسیر متوازن و سازگار از خود، جامعه و ارزش هاست. هنگامی که در این فرایند خلل، کاستی و چالشی پدیدار شود، ناپهنجاری و اضطراب روانی نمودار خواهد شد، و آنگاه که این اختلال مضاعف شود پیامد های ویرانگری بیافریند، می توان آن را «بحران» نامید. و فضای مجازی بهترین ابزار و سریعترین راه برای رسیدن به این هدف است. خداوند در قرآن می فرماید: «فتنه از کشتار هم بدتر است» (بقره آیه ۱۹۱)

علائم بحران هویت از منظر دین مبین اسلام عبارتند از:

الف: رواج شبهات و تحریف اسلام: باعث تزلزل در عقاید و سست پای عمل

ب: گرایش به رفتارهای ممنوع از نظر اسلام: زمینه گرایش به انواع آسیب های فکری و رفتاری در جوان و نوجوان مهیا می کند.

ج: القای ناکارآمدی نظام اسلامی (تبلیغ جدایی دین از سیاست)

د: عافیت طلبی نخبگان

در روایتی از امام صادق علیه السلام چنین نقل شده است: «هرکس تعلق قلبی به دنیا پیدا کند به سه خصلت قلبش تعلق می یابد: اندوهی بی زوال، آرزویی دست نایافتنی و امیدی بی فرجام». (امام خمینی، چهل حدیث، شرح حدیث ششم).

ه: گرایش نخبگان و حکام به مادیات و رقابت در کسب آن ها: مقام معظم رهبری در این مورد می فرمایند: «اگر در جامعه اسلامی، آن حالت آرمان خواهی از بین برود یا ضعیف بشود و هر کس به فکر این باشد که کلاه خودمان را از معركة به در ببریم تا در دنیایمان از دیگران عقب نیفتیم، دیگری جمع کرده است و ما هم برویم جمع کنیم و خود و مصالح خود را بر مصالح جامعه ترجیح

دهیم، معلوم است که وضع به اینجا خواهد رسید. نظام اسلامی با ایمان ها، محبتها، همت های بلند، با مطرح شدن و اهمیت دادن و زنده نگه داشتن شعارها به وجود می آید و حفظ می شود، معلوم است کمرنگ شدن شعارها، بی اعتنایی به اصول اسلام و انقلاب و همه چیز را با محاسبات مادی فهمیدن و مطرح کردن، جامعه را به آنجا پیش خواهد برد که به چنان وضعی برسد.» (رسالت خواص ص ۲۷۷)

و: رواج مظاهر فساد بین عموم: اگر در جامعه ای فساد رواج پیدا کرد، نه تنها نسبت به دین بی تفاوت می شوند، بلکه چون مفساد در اعماق جان آنها ریشه دوانده است و حاضر نیستند از آنها دست بردارند، از این رو منکر دستورات اسلام شده و یا ممکن است خدای ناکرده در مقابل آن بایستند. در تاریخ اسلام افرادی وجود داشتند که از اصحاب خاص به شمار می رفتند و به دلیل عدم مراقبت از خود، کم کم به مفساد رو آوردند. به حدی پیش رفتند که در مقابل پیامبر (ص) و اهل بیتش (ع) ایستادند. راه چاره این است که نگذاریم مفساد رواج پیدا کند تا قبح آن ها شکسته شود.

۴- اعتیاد مجازی

ماهواره و اینترنت دو مصداق از فضای مجازی است که با جاذبه های مادی افراوان، مخاطبان بسیاری یافته و در نتیجه، به پدیده «فردگرایی» و دوری از تقویت های خانوادگی، اجتماعی، فرهنگی و دینی جوانان انجامیده است. کثرت ارتباط با این فضا، باعث شده که فرد به اعتیاد شدیدی مبتلا شده و به گروه مخاطبان بی نام و نشان انتزاعی این ابزارها می پیوندند. ادامه این روند به جدایی فرد از جامعه و خانواده می انجامد، نتیجه این روند به از هم گسستن پیوندهای اصیل خانوادگی و اجتماعی منجر می شود. بعضی افراد ترجیح می دهند مدت ها با یک رایانه بی طرف در ارتباط باشند، بدون آنکه به رابطه صحیح و صمیمی با انسانها احساس نیاز بکنند.

۵- اشاعه فحشاء

خداوند در آیه ۱۹ سوره نور در مورد اشاعه دهندگان فحشاء چه در دنیای حقیقی و چه در دنیای مجازی می فرماید: «کسانی که دوست دارند فحشاء در میان مردم با ایمان شیوع یابد، عذاب دردناکی در دنیا و آخرت دارند» این آیه چند نکته را متذکر می شود: ۱- گفت کسانی که دوست دارند اشاعه فحشا دهند و نفرومود کسانی که فحشاء می کنند تا بفهماند مسئله چقدر جدی است ۲- منظور از اشاعه ی فحشا فقط تهمت زدن نیست بلکه هرگونه نشر فساد و اشاعه گناه را شامل می شود ۳- ایشان هم در دنیا مستوجب عذاب اند به صورت حد و تعزیرات و عکس العمل های اجتماعی و طرد شدن آنها از اجتماع و هم عذاب اخروی خواهند داشت که به صورت غضب الهی و دوری از رحمت خداست.

۶- آرزوهای بلند

۷- زیاده خواهی

۸- بی هویتی و بی هدفی در زندگی

۹- خوش گذرانی و لذت طلبی

۱۰- عدم پایبندی خانواده ها به آموزه های دین

۱۱- آشفتگی کانون خانواده

از دیگر عوامل اخلاقی که در سوق دادن نوجوانان و جوانان به سمت وسوی بزهکاری و انحرافات اجتماعی گسسته شدن پیوندهای عاطفی و روحی میان اعضاء خانواده است، هرچند در بسیاری از خانواده ها پدر و مادر دارای حضور فیزیکی هستند اما متأسفانه حضور وجودی و معنوی آنان برای فرزندان محسوس نیست. در چنین وضعیتی فرزندان به حال خود رها شده، ارتباط آنان با افراد مختلف بدون هیچ نظارت، ضابطه و قانون خاصی در خانواده صورت می گیرد و روشن است که چنین وضعیتی زمینه را برای خلاء عاطفی و بروز آسیب های فردی و اجتماعی مهیا می نماید.

۱۲- دوستان ناباب

گروه همسالان و دوستان الگوهای مورد قبول یک فرد در شیوه گفتار، کردار و رفتار هستند فرد برای اینکه مقبول جمع دوستان افتد و با آنان ارتباط و معاشرت داشته باشد ناگزیر از پذیرش هنجارها و ارزش های آنان است در غیر این صورت از آن جمع طرد می شود از این رو به شدت متأثر از آن گروه می گردد تا حدی که اگر بنا باشد در رفتار خود تغییری ایجاد کند تا وارد گروه شود اقرار می کند و تغییر را در خود ایجاد می کند لذا تأثیر دوستان بر فرد کمتر از تأثیر خانواده نیست. لذا عامل دوستان ناباب، در شکل دهی آسیب فردی و اجتماعی بسیار موثر خواهد بود.

۱۳- محیط

محیط نیز از جمله عوامل تأثیرگذار در پیدایش رفتارهای شایسته و یا ناشایسته است. اگر در منزل و خانه، کوچه و خیابان پیرامون زمینه و شرایط مساعدی برای بزهکاری وجود داشته باشد فردی را که آمادگی انحراف در او وجود دارد به سوی جرم و ارتکاب رفتار بزهکارانه سوق می دهد.

فصل دوم: عوامل اعتقادی و آسیب های اجتماعی

یکی از آسیب های جدی بلکه مهم ترین آسیب در فضای مجازی رواج اباحی گری و پوچی در اعتقاد و یا حداقل تضعیف اعتقادات مسلمانان است. اندیشمندان اسلامی معتقدند که معارف دین از سه بخش تشکیل شده است عقاید احکام و اخلاق، رأس این ها و مهم تر از همه، عقاید است. اگر عقاید سست یا نابود شد، احکام و اخلاق مفهومی نخواهند داشت.

۱- سطحی نگری

سطحی نگری در حقیقت نبود فکر و اندیشه است. آنچه هست شبه فکر است سطحی نگری همان زود باوری است. مشکل افراد سطحی نگر این است که بسیار سریع مغلوب و مطیع مخاطب خود می شود. هر کس با او روبرو می شود، با او همراه می شود. در این صورت انسان سطحی نگر بسیار مضر و خطرناک می شود. افراد سطحی نگر در تمام اقشار مختلف وجود دارند. انسان های سطحی نگر از تجربه های دیگران نیز درست استفاده نمی کنند و از زندگی اقوام و جوامع دیگر عبرت نمی گیرند همچنان که خداوند در قرآن کریم می فرماید: « آیا در زمین سیر نمی کنند تا ببینند عاقبت کافران که قبل از ایشان بودند چه شد.. » (سوره روم آیه ۹) لذا انسان اگر سطحی نگر شد دین داری نمی کند و فریب شیطان را می خورد.

۲- اباحی گری

اباحی گری مرحله بعد از سطحی نگری است. اگر فردی سطحی نگر شد، زودباور هم می شود؛ زیرا در حالتی قرار می گیرد که مغلوب طرف مقابل خواهد شد. طرف مقابل اگر فرد زیرکی باشد، او را به هر سمت و سویی که مدنظرش باشد، هدایت می کند. اگر طرف مقابل دشمنان بودند، سعی می کنند قبل از هر چیزی از او تا آنجا که ممکن است بر علیه هم فکرا او استفاده نمایند. بعد از آن، خود فرد را به روش های مختلف فاسد می کنند. حال با فساد فکری و یا فساد رفتاری. نتیجه هر دو از بین رفتن فرد است. گاهی تنها به از بین رفتن فرد راضی نمی شوند، طوری فرد سطحی نگر را پرورش می دهد و او را تشویق می کنند که افراد زیادی را هم به دام نابودی بکشاند. در این صورت فاجعه و دامنه آن عمیق تر و گسترده تر خواهد شد. اسلام مصادیق فراوانی از این فاجعه ها در ملت های مسلمان مشاهده نموده است. از ترور مولا امیرالمؤمنین (ع) گرفته تا زمان انقلاب اسلامی ادامه داشته و خواهد داشت. نتیجه این که اباحیگری اوج طغیان است و زمینه هر اقدامی برای او فراهم خواهد شد. اگر تربیت درست نشد، این فضای مجازی با جوانان ما این کار را انجام خواهد داد.

۳- گسترش افکار باطل

رفتارهای خطرناک نتیجه افکار خطرناک است. قرآن کریم این موضوع را بدین گونه مورد تأیید قرار می دهد که: «بگو اگر ادعای ایمان دارید، بدانید که ایمانتان شما را به بد چیزی فرمان می دهد». (سوره بقره آیه ۹۳) اگر افکار باطل در جامعه ای رواج پیدا کرد، رفتار باطل و فسادانگیز لازمه آن است، زیرا رفتار میوه است برای افکار حمله به افکار جوانان و نوجوانان و بلکه تمام مسلمانان از طریق فضای مجازی به حدی قوی و همه جانبه است که از تمام مقدسات چیزی را فرو نگذاشته اند. دنیای لیبرال و صهیونیسم با استفاده از اصول روانشناسی نوجوانان و جوانان، سعی بر این دارد که افکار این دو گروه را سست و بی پایه گرداند. رواج جو بی

اعتمادی بین جوانان و دوستان آنان، رواج جو بدبینی و خشونت بین جوانان متأهل و همسران آنان که منجر به درگیری و سوءظن و در نهایت طلاق می شود، رواج افکار خشن مانند کشتار و ترور، تشویق به روابط پنهانی با نامحرم، تشیع فاحشه در اجتماع با افشای مفاسد اخلاقی بین جوانان، از بین بردن قبح گناه و کارهای ممنوع و زشت برخی از آثار مخرب فضای مجازی است که عمق فاجعه بسیار بالا تر از این است.

۴- رواج شخصیت محوری

یکی دیگر از آسیب های فضای مجازی در حیطه اعتقادی، شخصیت محوری به جای حق محوری است. سالهای سال است که رسانه های بیگانه سعی در رهبر ساختن اشخاص در ابعاد مختلف دارند. برخی اشخاص را در جمهوری اسلامی به عنوان رهبر سیاسی مطرح می کنند، یکی دیگر را رهبر مذهبی و امثال اینها و از این طریق مردم را دچار دسته ها و گروههای مختلف کرده و در نتیجه به اختلاف افکنی دامن می زنند. امیرالمؤمنین در نهج البلاغه خطبه ۸۸ درباره خودمحوری می فرمایند: «در شگفتی که چرا در شگفت نباشم از خطای گروه های پراکنده با دلایل مختلف که هر یک مذهب و رأی خود را دارند، نه گام بر جای گام پیامبر (ص) می نهند و نه از رفتارهای جانشین او پیروی می کنند، نه به غیب ایمان دارند و نه خود را از عیب برکنار می دارند، به شبهات عمل می کنند و در گرداب شهوات غوطه ورنند. نیکی در نظرشان همان است که می پندارند و زشتیها همان است که آنها منکرند. در حل مشکلات به خود پناه می برند و در مبهمات تنها به رأی خود تکیه می کنند گویا هر کدام امام و راهبر خویش باشند که به دستگیره های مطمئن و اسباب محکمی که خودباورند چنگ می زنند».

۵- شبهه افکنی و مشتبه ساختن حق و باطل

علی (ع) در خطبه های ۹۳ و ۱۵۱ نهج البلاغه فتنه را کالبدشکافی کرده و ویژگی های آن را مواردی همچون؛ خودنمایی در لباس حق، اضطراب آور بودن هم کوبنده و نابودکننده، گمراه کننده، لغزاننده دل ها، به سخن در آورنده ستمگران، جاری کننده خونها، نابودکننده نشانه های دین و... بیان نموده است. فتنه و شبهه، فضای فکر و اندیشه را غبارآلود میکند و حق و باطل را مخلوط و مشتبه می کند. مقام معظم رهبری در سخنانی در خصوص فتنه ۸۸ می فرماید: «با حرف های فتنه گران و فتنه انگیزان در دل شما تزلزل به وجود نیاید. خاصیت دوران فتنه همان طور که بارها عرض کرده ایم غبارآلودگی است، مه آلودگی است، نخبگان گاهی دچار خطا و اشتباه می شوند، اینجا شاخص لازم است، شاخص همان حق و صدق و بینه ای است که در اختیار مردم قرار دارد.»

۶- فقر فرهنگی و تربیت نادرست

دیگر عوامل اعتقادی که موجب سوق یافتن افراد به آسیب های اجتماعی می شود فقر فرهنگی و محدودیت ها و تبعیض های ناشی از فقر فرهنگی می باشد. از عوامل مهم پیدایش بزهکاری سطح و طبقه اجتماعی و فرهنگی خانواده هاست. نا آگاهی والدین از مسائل تربیتی، اخلاقی، و آموزه های دینی و عدم همنوایی خانواده با هنجارهای رسمی و حتی غیر رسمی جامعه باعث ایجاد شک های روانی و روحی بر فرزندان، نوجوانان و جوان خواهد داشت و انگیزه انجام ارتکاب جرائم را دو چندان می کند.

فصل سوم: عوامل سیاسی و آسیب های اجتماعی

عوامل سیاسی که باعث افزایش آسیب های اجتماعی ناشی از فضای مجازی می شود به شرح ذیل می باشد:

۱- به خطر افتادن قدرت سیاسی و حاکمیت دولت ها

فضای مجازی یکی از ابزار های پر قدرت برای مستکبران در جهت اهداف شوم آنها می باشد. متزلزل نمودن پایه های قدرت و سیاست در یک کشور، یکی از اهداف آنان است که از طریق فضای مجازی آن را به طور برنامه ریزی شده و با اصول علمی و روانشناسی بخصوص در کشورهای جهان سوم دنبال می کنند. شبکه های جهانی و فضای مجازی قوی ترین ابزار کنترل اطلاعات به معنای وسیع آن و بهترین ابزار برای برنامه ریزی های متناسب با اهداف استکباری است از آسیب های فضای مجازی بر مسائل سیاسی الف: تأثیر شدید و سریع بر افکار عمومی است. ب: ایجاد گروهها و سازمانهای سیاسی در داخل ملت ها و ایجاد جنگ قدرت بین آن هاست نتیجه این رقابت هر چه باشد، تضعیف قدرت مرکزی دولت ملی است. نتیجه دیگر آن اختلاف بین ملت و گروه گروه کردن آنان است.

۲- شکاف نسل ها

شکاف در جامعه شناسی به آن دسته از تفاوت ها و تمایز های نسبتا پایداری گفته می شود که اغلب در جریان تقابل های سیاسی اجتماعی بروز می کند. گاهی ممکن است شکاف نسلی به تضاد نسلی هم کشیده شود و در این صورتی است که بین دو نسل در یک جامعه کشمکش و تضاد به وجود می آید این حالت وضعیت خطرناکی است و فضای مجازی بستر تغییرات را بین انسانها به این حالت نزدیکتر کرده است.

۳- دسترسی به ایمیل دیگران و اطلاع یافتن از اسرار دیگران از جمله اسرار سیاسی در انتخابات

امیرالمؤمنین علی(علیه السلام) در نهج البلاغه خطبه ۲۰۳ درباره اسرار و لزوم حفظ آن می فرماید: «ای مردم دنیا سرای گذرا و آخرت خانه جاویدان است پس از گذرگاه خویش برای سرمنزل جاودانه توشه بگیرید و پرده های خود را در نزد کسی که بر اسرار شما آگاه است پاره نکنید، پیش از آنکه بدن های شما از دنیا خارج گردد. دل هایتان را خارج کنید، شما را در دنیا آزموده اند و برای غیر آفریده اند.»

۴- وارونه جلوه دادن حقایق اجتماع جهت ایجاد موج هایی در جهت اهداف نامشروع سیاسی

امام خمینی (ره) در این باره می فرماید: «دولت های اسلامی که باید با هم هم صدا باشند، هم فکر باشند، همه از یک دیانت، صاحب یک کتاب، و همه هم می بینند که با اختلافاتی که بینشان هست دیگران نتیجه می گیرند، درد را می دانند، لکن دنبال دوا نمی روند، بلکه هر روز اختلافاتشان بیشتر می شود و جدایی از هم بیشتر پیدا می کنند، و دولت های بزرگ هم حرفشان

همین است که ماها از هم جدا باشیم، و بلکه با هم دشمن باشیم، و اشتغال پیدا کنیم به حال هم و آنها استفاده کنند.» (صحیفه امام ج ۹ ص ۴۱)

۵- تخریب چهره های محبوب ملت توسط غول های فضای مجازی

متأسفانه فضای مجازی میدانی شده برای بد نام کردن چهره ها و سازمان های مفید به حال انقلاب. بد نام کردن بسیج و سپاه با ساختن فیلم های ناشایست، هتک حرمت بزرگان، این روش خطرناکی بوده و هست که استکبار از اول آن را دنبال کرده و می کند.

۶- ایجاد اختلاف بین ملت ها و دامن زدن به اختلافات جزئی جهت متفرق نمودن آنان از همدیگر

اگر اختلاف بین عموم مردم باشد یا بین مسؤولان نظام یا قشرهایی از اجتماع، در این صورت اختلاف خطر بزرگی است که جامعه را تهدید می کند. امروزه کشورهای استعمارگر سعی دارند بین علما اختلاف بیندازند. جریان مرحوم آخوند خراسانی، مرحوم نائینی، و شهید شیخ فضل الله نوری همه درس آموز است. کشاندن نام بزرگان در اختلافات و دخالت دادن مردم خطرناک است.

۷- ایجاد زمینه نفوذ دشمنان در پیکره و بدنه جامعه

خطرناک ترین نفوذ، نفوذ جریانی است. نفوذ جریانی، یعنی شبکه سازی در داخل ملت به وسیله دو چیز، یکی پول، یکی هم جاذبه های جنسی. اینکه افراد را جذب کنند، دور هم جمع کنند؛ یک هدف جعلی و دروغین مطرح کنند و افراد مؤثر را، افرادی که می توانند در جامعه اثرگذار باشند، بکشاند به آن سمت مورد نظر خودشان. (سخنرانی مقام معظم رهبری در جمع فرماندهان بسیج مورخ ۹۴/۹/۴) و امروزه یکی از قوی ترین راه ها نفوذ همین فضای مجازی است.

فصل چهارم: عوامل اقتصادی و آسیب های اجتماعی

عوامل اقتصادی که باعث افزایش آسیب های اجتماعی ناشی از فضای مجازی می شود به شرح ذیل است:

۱- **ایجاد فاصله بیشتر طبقاتی:** نقش فضای مجازی در ایجاد فاصله طبقاتی در زمینه اقتصاد بسیار روشن و گویا است. اقتصاد شامل مسائل تولید، توزیع و مصرف است. این سه عنصر اساسی در اقتصاد و نوع و روش آن است. این سه عنصر، عنصر چهارمی را هم به وجود می آورد که آن عنصر ارتباطات اقتصادی است. ارتباط بین تولید، توزیع و مصرف است. نقش مخرب فضای مجازی به معنای اعم این است که هر چهار عنصر را می تواند به جهتی هدایت کند که آنان به عنوان استعمارگران می خواهند. از طریق نفوذ در هر چهار عنصر که از میان ملت ها افرادی که بیشتر سرسپرده هستند انتخاب شده و توان اقتصادی مردم، توسط این افراد با حيله های فراوان قبضه می شود. این رویه موجب بروز اختلاف شدید طبقاتی می شود.

۲ - ربایش مغزها: آیت الله مکارم در گفتگو با وزیر علوم می فرماید: جلوگیری از فرار مغزها از دیگر نکاتی است که باید جلوی آن گرفته شود، آنها اینجا دوره بینند و تکمیل می شوند ولی محصول به دست خارج خوان می افتد و آن ها استفاده می کنند و باید مشوق هایی در نظر گرفته شود تا آنان فرار نکنند».

۳ - پول شویی: پولشویی، اصطلاحی است که امروزه نگرانی های فراوانی برای مردم بوجود آورده است. فضای مجازی از طرفی سعی کرده اعتماد مردم را به خود جلب کند و از طرفی اسرار مردم به راحتی افشا می شود. فضای مجازی چیزی به عنوان اسرار به جا نگذاشته است. هک کردن حساب های مردم، سرقت های اینترنتی کلاهبرداری ها در فضای مجازی و بسیاری دیگر از این قبیل باعث شده که پلیس مبارزین ویژه برای فضای مجازی مشخص نمایند.

۴- رواج بازی های حرام در زمینه اقتصادی مانند قمار و امثال آن: در اصطلاح حقوقی، هرگونه بازی که با شرط بندی به صورت برد و باخت هم باشد، با عنوان مجرمانه قمار مورد بررسی قرار می گیرد. یکی از سرگرمی هایی که در فضای مجازی رواج پیدا کرده است، قمار است که برای آن انواع زیادی تعریف کرده اند. نمونه هایی از قمار در فضای مجازی عبارتند از: سایت هایی که به پیش بینی مسابقات ورزشی می پردازند و با گرفتن هزینه ای از افراد در صورت درست حدس زدن نتیجه مسابقه، در لیست قرعه کشی قرار می گیرند و مسابقات بخت آزمایی. امروزه تمام آلات قمار در فضای مجازی شبیه سازی شده و در اختیار همه بخصوص جوانان قرار داده شده و آنان را به این سرگرمی خطرناک مشغول کرده اند.

۵- رواج کالاهای بدلی به جای مرغوب و ایجاد بدگمانی در زمینه اقتصاد: یکی از ضررهای جبران ناپذیر و خسارت های عمیق در زمینه اقتصاد در تمام دنیا بحث قاچاق است. پدیده قاچاق عوارض خطرناک زیادی بر اقتصاد جهانی دارد چقدر مسئولین امر هشدار می دهند که فلان کالای خارجی یا داخلی که در فضای مجازی تبلیغ آن صورت می گیرد، بدلی و غیرواقعی است؟ تبلیغات فضای مجازی عقل ها را متحیر کرده و مردم را احساسی و هیجانی کرده است. قدرت تدبیر را از مردم و مسئولین می گیرد.

نامنی که در تمام زمینه ها برای بشر به وجود آمده نتیجه سوءنیت او و گسترش آن در سطح دنیا است. هرچیزی که ارزش بیشتر داشته و دارد، در فضای مجازی بدل و بدل هایی برای آن ساخته اند. این بدان جهت است که انسان خواستار ارزش های واقعی است اما با رنگ لعاب دادن امور باطل و بدلی، آنها را به جای ارزش های واقعی به انسان ها تزریق می کنند.

۶ - به چالش کشیدن مطالعه کتاب و کتابخوانی و از رونق انداختن این بازار و رکود بازار انتشاراتی و بیکاری خیل عظیمی از شاغلان در این صنعت. از خسارت های فضای مجازی به فرهنگ کتابخوانی:

الف: کم شدن تولید علم و محروم کردن کشورهای جهان سوم از علومشان

ب: از بین بردن تمرکز علمی برای کشف مطالب جدید

ج: مطالب فضای مجازی کوتاه و راحت و مخاطب در زمان کوتاه منظور را می فهمد و با این ایجاد این روحیه از خواندن کتاب گریزان می شود.

د: کم رنگ و ضعیف کردن مشاغلی که ارتباط با کتاب و کتابخوانی داشته اند.

ه: تحریف علوم و متون، سرقت مطالب دیگران بدون ذکر نام آنان... این امور باعث رواج شک و تردید در کاربران نسبت به تمام اعتقادات و ارزش های او شده و این بسیار خطرناک است.

موانع و راهکارها

فصل اول: موانع و تهدیدات

موانعی که ممکن است راه اصلاح آسیب ها را مشکل کند دو دسته می باشد:

۱- موانع داخلی

اقسام موانع داخلی:

الف: موانع ناشی از آسیب های سیاسی داخلی ب: موانع ناشی از وضعیت اقتصادی ج: موانع ناشی از فرهنگ و بخصوص تعلیم و تربیت است. دامنه این آسیب ها بسیار زیاد است یکی از موانعی که برای مبارزه با این آسیب ها وجود دارد شناخت وسعت و انواع این آسیب هاست. گاهی شناختن و شناساندن آنها برای مردم نشدنی است. مهمترین این آسیب ها عبارتند از: انحراف فکری، قانون گریزی، بی خبری و ناآگاهی، ابتلا به رذائل اخلاقی و جناح بندی های سیاسی، مردم گریزی، جهل و نادانی، رشوه پذیری، دنیا زدگی، رفاه طلبی و... که مبارزه با حجم وسیعی از این آسیب ها نیاز به جامعه ای دارد از منظر تعلیم و تربیت، در سطح بالایی قرار داشته باشد.

۲- موانع خارجی

مهمترین مشکلی که موانع خارجی ایجاد می کنند، گرفتن فرصت اصلاح است، از کلام امیر المؤمنین علی (علیه السلام) بر می آید که جنگ با معاویه و خوارج، فرصت اصلاح و سر وسامان دادن به امور داخلی را از او گرفته است؛ از این رو می فرماید: «اگر فرصتی به دست آورم، اموری را اصلاح خواهم نمود.» (نهج البلاغه ص ۴۶۴) این جمله نشان از این دارد که تحریکات و آسیب هایی که خارج از کشور وارد می شود فرصت اصلاح را در داخل به عقب می اندازد.

فصل دوم: راهکارهای مقابله با آسیب های اجتماعی

قبل از ارائه راهکارها، لازم است برای جلوگیری از آسیب های این فضا توصیه های عمومی مدنظر قرار گیرد: این توصیه ها عبارتند از:

۱- تا حد امکان فضای مجازی را باید شناساند و شناخت، بخصوص کاربرانی که این صنعت را کشور آنها بوجود نیاورده، لذا فقط مصرف کننده هستند و وقتی به رموز آن آشنا نباشند به راحتی صدمه پذیرند.

۲- کاربران از تأثیرگذاری هیجانی و جذاب آن غافل نباشند، و احساسی و هیجانی شدن کاربران، اخلاق عمومی را دچار مشکلات خواهد کرد.

۳- این فضا توسط کسانی مدیریت می شود که غیر از ثروت و قدرت و لذت دنیوی، چیز دیگر را نه می شناسند و نه قبول دارند. در نتیجه کاربران لازم است این مطلب را قبول کنند که این فضا ابزاری بسیار قوی است در دستان دنیاپرستان و استعمارگران.

۴- کسانی که این فضا را مدیریت می کنند، با صرف هزینه های سرسام آور و به کارگیری افراد فراوان و متخصص در رشته های مختلف، نباید انتظار دوستی و خدمت از آنان داشته باشیم.

راهکارهای مقابله با آسیب های اعتقادی ناشی از فضاهای مجازی

۱- **الله باوری:** حضرت علی علیه السلام در تفسیر آیه (اهدنا الصراط المستقیم) می فرماید: خداوند، توفیقاتی را که در گذشته بر ما ارزانی داشتی و به برکت آن تو را طاعت کردیم، همچنان ادامه ده تا در آینده عمرمان نیز تو را اطاعت کنیم. (تفسیر صافی، ج ۱، ص ۸۵) لذا از آیه شریفه قرآن استفاده می شود که تنها راه رسیدن به صراط مستقیم و هدایت و دوری از گمراهی، پیوند و ارتباط قوی با خداوند، توکل و تکیه بر ذات لایزال اوست.

۲- **مسئولیت پذیری در مقابل خداوند:** هر چقدر انسان نسبت به خالق خود مسئولیت پذیرتر باشد انسان از آسیب های اعتقادی که از فضای حقیقی و مجازی ناشی می شود دور و مصون خواهد ماند.

۳- **مسئولیت پذیری برابر نعمت های الهی:** انسان اگر مسئولیت پذیر بود در مقابل نعمتهای الهی سپاسگذاری خواهد نمود و هر چقدر این وصف و صفت در انسان کمتر باشد او دچار آسیب های فراوان اعتقادی و غیره خواهد شد که ناشی از فضای مجازی و غیر مجازی می باشد.

۴- **معاد باوری:** هر چقدر انسان قیامت را فراموش کند دچار آسیب های گوناگون خواهد شد. نشانه های فراموشی قیامت که در قرآن آمده عبارتند از: بازیچه پنداشتن دین، فریب خوردن از زندگی دنیا و توجه به این نشانه ها برای رهایی از دوزخ بسیار کارساز است.

۵- **تقوا پیشگی:** خداوند در آیه ۲۹ سوره انفال می فرماید: ای اهل ایمان اگر در همه امورتان از خدا پروا کنید، خداوند برایتان قوه شناخت حق از باطل قرار می دهد و بدی هایتان را از شما می پوشاند و شما را می آمرزد و خداوند صاحب فضل و بخشش بزرگ است.

راهکارهای مقابله با آسیب های اخلاقی ناشی از فضاهای مجازی

۱- **پیروی نکردن از ظن و گمان:** یکی از ریشه های اختلافات در خانواده ها، قبیله ها، گروههای اجتماعی و سیاسی، مذاهب و ادیان، تبعیت از ظن و گمان است چرا که گمان و موهومات هیچ پشتوانه علمی ندارد. و خداوند در قرآن کریم بارها در این

مورد هشدار داده « اِنَّ الظَّنَّ لَا يَغْنَى مِنَ الْحَقِّ شَيْئاً » «بی شک پندار، به هیچ وجه انسان را از حق بی نیاز نمی کند» (سوره یونس آیه ۳۶)

۲- ترک خود محوری و خود ستایی و روی آوردن به خدا محوری و حق محوری: خداوند در سوره یوسف آیه ۵۳ می فرماید «ومن نفسم را تبرئه نمی کنم چرا که نفس قطعاً به بدی مرا امر میکند مگر کسی را که خدا رحم کند زیرا پروردگارم آمرزنده و مهربان است.» اگر انسان خود محور شد و تبعیت از نفس کرد راهی جز به فلاکت در دنیا و هلاکت در آخرت نخواهد داشت.

۳- مداومت بر ذکر خدا: هر چقدر انسان در یاد محبوب غرق شود دلش آرام و هر چقدر از ذکر او محروم باشد دچار اضطراب و دلمردگی و تشویش دل و جان خواهد شد. «الا بذكر الله تطمئن القلوب» (دلها فقط با یاد خدا آرام می گیرد) (سوره رعد آیه ۲۸)

۴- تبعیت نکردن از هوای نفس: هوای نفس از عوامل مهم گردن فرازی و تکبر در برابر پیامبران و دین حق و صراط مستقیم است

۵- برخورد با استهزاء کنندگان: از مسائلی که جامعه اسلامی با آن روبه رو است وجود برخی افراد است، که دین را به سبب هواهای نفسانی خود بازیچه قرار داده اند.

این جماعت برخلاف پندار برخی، جماعتی نوظهور نیستند بلکه در گذشته و نیز در صدر اسلام نیز وجود داشته اند. آنان به دنبال هوسرانی های خود هستند و هرگز حاضر نمی شوند درباره دین تفکر کنند و حقایق دینی را به مسخره می گیرند.

۶- پرهیز از تمسخر، عیب جویی، القاب زشت: از مسائل مهم اجتماعی که قرآن کریم به آن سفارش زیادی کرده احترام متقابل افراد جامعه اسلامی است. تا هیچ گاه یکدیگر را مسخره نکرده و به القاب زشت صدا نزنند.

۷- محاسبه نفس: یکی از عوامل مؤثر در خودسازی و تربیت و اخلاق محاسبه ی نفس و توجه داشتن به آثار و عواقب اعمال است این کار باعث می شود انسان از انجام یا تکرار کارهای ناشایست پروا کند و در صورت ارتکاب درصدد جبران آن برآید در صورتی که انسان چنین نظارت و کنترلی بر عملکرد خویش نداشته باشد به مرور به گناهان عادت کرده و از عواقب شوم آن غافل خواهد بود.

۸- اعراض از غافلین: واقعیت این است که منشأ تمام گناهان غفلت از یاد خدا و پشت کردن به دستورات الهی است هنگامی که انسان از یاد خدا اعراض نمود به دنیا پرستی که نقطه ی مقابل خداپرستی روی می آورند به هر میزان جایگاه اوامر الهی در قلب انسان کم رنگ می شود مظاهر دنیا پرستی پررنگ تر می شود و این زنگ خطری است برای همگان که از یاد خدا و از غافلین اعراض نمایند.

۹- کنترل چشم و کنترل غریزه جنسی: یکی از وظایف زنان و مردان عفت و پاکدامنی و پاکسازی خود از انحرافات جنسی است زیرا کمالات انسانی درگرو این امور و غض بصر و کنترل چشم از گناه است لذا در قرآن حد و حدود غض بصر و کنترل چشم و مسئله زینتهای زنان را مطرح می کنند.

۱۰- ممنوعیت اشاعه فحشاء: انسان هرگز نباید درباره ی دیگران بدگویی کرده و بدی و گناه کسی را بر مردم آشکار کند، چه رسد به عیب و نقصی که در او نباشد زیرا شخص بدگو خود را نیز سبک و بی ارزش می کنند علاوه بر آن اشاعه ی فحشاء کرده این گونه رفتار ناپسند را میان مردم رواج می دهد در نتیجه مردم بر اسرار و عیوب یکدیگر آگاه شده اطمینان خاطر و اعتماد آنان از یکدیگر سلب و نظام اجتماع گسیخته می شود.

۱۱- تبعیت نکردن از وسوسه های شیطان: خداوند در قرآن می فرماید: «ای مردم از آنچه در زمین حلال و پاکیزه است بخورید و از گام های وسوسه انگیز شیطان پیروی نکنید به راستی او دشمن آشکار شماست» (سوره انعام آیه ۱۴۲) جمله ی خطوات الشیطان (گام های شیطان به یک مسئله ی دقیق تربیتی اشاره دارد و آن این که انحراف ها و تبهکاری ها بیشتر به طور تدریجی در انسان نفوذ می کند نه به صورت دفعی و فوری.

۱۲- پرهیز از شهوت پرستی: پرهیز از شهوت پرستی بیماری شهوت رانی و شهوت پرستی خیلی خطرناک و به تعبیر احادیث بیماری کشنده است. امیرالمؤمنین می فرماید: «شهوت پرست هم معلول فکری و هم بیمار نفسی است.» (غر الحکم ح ۶۹۸۵) این بیماری به قدری خطرناک است که منشأ بسیاری از حوادث، جنگها و آدم کشی ها در طول تاریخ شده است. شهوترانی بد خطری است این سم وقتی به جان کسی بیفتد نه مجرد می شناسد نه متأهل، نه پیر می شناسد.

راهکارهای مقابله با آسیب های سیاسی: راهکارهای مقابله با آسیب های سیاسی متعدد هستند: هم چنان که در اول فصل اشاره کردیم، آسیب های سیاسی از آسیب های دیگر جدا نیست. در این قسمت از پژوهش راهکارهای سیاسی مقابله با آسیب های اجتماعی مورد بررسی قرار می گیرد.

۱- تمکین در برابر قانون: امام خمینی (ره) در زمینه رعایت قانون می فرماید: «آزادی در حدود قانون است. همه جای دنیا این طور است که آزادی که هر ملتی دارد، در حدود قانون آزادی دارد. نمی تواند کسی به اسم آزادی قانون شکنی بکند. آزادی این نیست که مثلاً شما بایستید در کوچه به هر کس رد می شود یک ناسزایی بگویید خدای نخواسته، یا با چوب بزنید او را: "من آزادم!" آزادی نیست که قلم را بردارید و هر چه دلتان می خواهد بنویسید، و لو بر ضد اسلام باشد، و الو بر ضد قانون باشد.» (صحیفه امام ج ۸، ص ۱۱۹)

۲- اعتقاد به اسلام و ارزش ها و سیاست دینی: اگر فردی به اسلام اعتقاد پیدا کرد، به دستورات آن عمل می کند. در آن صورت خط کش اسلام او را از مسیرهای منحرف حفظ می کند. اگر اعتقاد پیدا کرد و اعتقاد او درست بود، به او بصیرت می دهد تا در حمله های دشمن به اسلام خود را مهبای دفاع نماید.

۳- تقوا و اصلاح نفس: اگر در افراد تقوا و اصلاح نفس در امور سیاسی رعایت شود، اوضاع در مواقع خاص به نفع دشمن نمی شود. هوا و هوسها کنترل می شود. ریشه بسیاری از بدبختی های بیشتر در قدرت طلبی و ثروت طلبی است. تقوای سیاسی اجازه نمی دهد که این امور دنبال شود؛ غیبتها و تهمت ها به دیگران و مسئولان اینقدر در جامعه رواج پیدا کند؛ اختلافات سیاسی بین مردم و مسئولان به وجود آید و آن را تشدید کند.

۴- ترک راحت طلبی و خودمحوری: قبلا گفته شد که خداوند متعال بهره ها را برابر تلاش قرار داده است: «وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى» (سوره نجم آیه ۳۹) اگر بخواهیم مردمی سربلند باشیم؛ مستقل باشیم نه وابسته و سرسپرده؛ باید تلاش و کوشش را مضاعف کنیم. با امید به خدا و چشم اندازی روشن تلاش کنیم. در علم آموزی جدیت به خرج دهیم. علوم را از هر کجا باشد بگیریم و به کار ببندیم.

۵- بصیرت سیاسی: برای مقابله با آسیب های سیاسی که بسیار پیچیده است، بصیرت سیاسی لازم است. در عالم سیاست گاهی جبهه حق و باطل روشن و در مقابل هم صف آرای می کنند. و گاهی جو غبارآلود شده به طوری که تشخیص حق از باطل مشکل می شود، در این صورت نه تنها افراد عادی به راحتی فریب می خورند، بلکه برخی از خواص در دام دشمن می افتند و ناخواسته یاور دشمن می شوند. و اما آن کسی پایش نمی لرزد که اولاً در حد اعلی بصیرت داشته باشد و بفهمد چه کار بزرگی انجام می دهد. ثانیاً قدرت نفس داشته باشد و ضعف نفس نگیرد.

راهکارهای اقتصادی

چهار چیز است که طالب آنها هیچ گاه احساس سیری و اشباع نمی کند: ثروت طلبی، قدرت طلبی، لذت طلبی و طلب علم. بر این اساس بحث اقتصاد یکی از موضوعاتی است که اگر کنترل نشود، در مقابل دین قرار خواهد گرفت؛ همچنان که یکی از سخت ترین دشمنان پیامبران و سفیران الهی مترفین بوده اند. از آنجا که اقتصاد لازم ولی اصل نیست، پس اصلاح آن وابسته به اموری دیگر است. من جمله برای اینکه بخواهیم با آسیب های فراوانی که ناشی از فضای مجازی است و گریبانگیر بشر شده، مقابله کنیم باید افرادی تربیت کنیم که دارای صفات زیر باشند:

۱- اعتقاد به خدا: یکی از بحران های عصر حاضر، احساس پوچی و سرگردانی و بی هدفی است؛

به همین دلیل، جنگها رو به فزونی اند و قتل و خودکشی، هر روز افزایش می یابد. در هویت دینی ما (هویت اسلامی)، آنچه انسان را از پوچی خارج می کند، جهان بینی الهی است. انسان دارای عطشی است که فقط با پیمودن راه خدا و رسیدن به وصال خدا فرومی نشیند.

۲- نپذیرفتن ظلم: ظلم ستیزی و کرنش نکردن در مقابل ظلم، از نتایج هویت اسلامی و فرهنگ دینی است که در اثر ایمان به خدا به وجود می آید. این نپذیرفتن ظلم از اثرات ایمان و اعتقاد به خداست. حضرت امام(ره) در این زمینه می فرمایند: آدمی که از زیر دستگاه شما یا از دستگاه ما بیرون می آید، اگر مؤمن باشد، دیگر نمی شود که زیر بار ظلم آجانب برود و یا تطمیع بتوانند بکنند او را، این تطمیعهها و تهدیدها را همه، آنی که تطمیع می شود و تهدید آنها براو اثر می کند، آنهایی است که ایمان ندارند». (وصیت نامه سیاسی - الهی حضرت امام خمینی (ره)، ص ۳۵)

۳- تطمیع ناپذیری: هنگامی که جامعه، جامعه ای معنوی باشد و افراد جامعه به خدا و روز جزا اعتقاد داشته باشند، هدف این افراد در تمامی زمینه های فعالیت هایشان، جلب رضایت خدا خواهد بود.

۴- همه امور را در جهت خدا دیدن: وقتی هویت انسان اسلامی شد، همه امور را در جهت خدا می بیند و سعی در خوب انجام دادن آن می کند، زیرا آن را عبادت می داند. امام خمینی «ره» در این راستا می فرماید: «اگر این انگیزه شد، مسلماً دنبال این هستید که کار خوب باشد، وقتی انگیزه الهی شد... وقتی که انگیزه برای خدا شد، دنبال این است که این کار را انجام بدهد به طوری که خداپسند باشد. از این جهت در این کار موفق است». (صحیفه ج ۱۹ ص ۲۵۴)

۵- شجاعت: کسی که ایمان به خدا داشت و خدا را پشتوانه اصلی دانست، فقط بر او تکیه دارد و بر او توکل می کند. این فرد غیر خدا را قدرت نمی داند تا از او بترسد. همه چیز را تحت سلطه و قدرت خدا می کند؛ از این رو خود را متکی به قدرت مافوق همه قدرتها می داند و ملکه شجاعت را در خود تقویت می کند.

۶- خود باوری: البته صفات فوق شاید نتیجه همین کلام باشند که اگر انسان خود را شناخت باور داشت، کلید حل معمای بشریت را دریافته است. «لازم است که با این دو خصیصه: اتکال به خدای تبارک و تعالی، اطمینان به نفس، با این دو خصیصه به پیش بروید و بعد از مدت کوتاهی خواهید دید که راههای سعادت بر شما باز می شود و قدرت های بزرگ طمعشان قطع می شود و ان شاءالله این کشور، یک کشور نمونه می شود برای کشورهای دیگری که آنها هم گرفتار آن تبلیغات ابرقدرت ها هستند که نمی گذارند آنها هم رشد بکنند». (صحیفه نور ج ۱۸ ص ۱۶۶ و ۱۴۷)

جمع بندی و نتیجه گیری

فضای مجازی هم دارای آسیب هایی است و هم دارای منافعی برای اجتماع. این آسیب ها هم آسیب های اعتقادی است و هم اجتماعی، سیاسی و اخلاقی. در تمام زمینه ها، زندگی بشر را تحت تأثیر خود قرار داده است. آنچه مهم و قابل توجه می باشد این مطلب است که هم مخترعین این ابزار غربی ها هستند هم اداره کننده آن غربی ها هستند. از طرفی رابطه غرب با اسلام و مسلمانان خوب نبوده و نیست. با توجه به این موضوع متأسفانه نفس خودخواه و استعمارگر آنان، این ابزار را در جهت رشد بشر به کار نگرفته است؛ بیشترین بهره برداری از این فضا را در جهت استثمار دیگران نموده اند.

این مهم است که در اثر علم و درک عمیق، برای مسلمانان این بصیرت به وجود آید که فضای مجازی ابزار قوی و خطرناکی است که دشمن می تواند از آن به ما ضربه بزند و به آن اعتماد نکنند. از آنجایی که از دشمن جز دشمنی انتظار نمی رود، لازم است در استفاده از این فضای پرآشوب و بدون اخلاق، رعایت احتیاط را نمود که در غیر این صورت آسیب های فضای مجازی هر روز بیشتر خواهد شد.

نهضت وادریانه‌ای انقلاب اسلام